

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Козак Ю.Г.
“ ___ ” _____ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«Інвестиційна привабливість фармацевтичної галузі України**
(на прикладі «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ»)»

Виконавець:

студентка факультету міжнародної економіки
Головатюк Ольга Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)
Козак Юрій Георгійович

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ГАЛУЗІ	8
1.1. Сутність та визначення поняття інвестиційна привабливість галузі	8
1.2. Чинники, що характеризують інвестиційну привабливість галузі	14
1.3. Економіко-математичні методи оцінки інвестиційної привабливості галузі	22
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ДЛЯ КОМПАНІЇ «ВЬОРВАГ ФАРМА».....	37
2.1. Аналіз інвестиційної діяльності німецької ТНК «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ» в фармацевтичній галузі України	37
2.2. Аналіз показників діяльності «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ» як зарубіжного інвестора та вітчизняних виробників на українському ринку.....	43
2.3. Розрахунок інвестиційної привабливості фармацевтичної галузі України для компанії «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ».....	51
Висновки до розділу 2.....	63
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ДЛЯ КОМПАНІЇ «ВЬОРВАГ ФАРМА ГМБХ & КО.КГ».....	65
3.1. Визначення оптимальних форм інвестицій для компанії «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ» як іноземного інвестора.....	65
3.2. Економічне обґрунтування зміни організаційно-правової форми діяльності фірми в Україні.....	72
3.3. Економічне обґрунтування пропозиції щодо перенесення частини виробництва в Україну.....	79
Висновки до розділу 3.....	83
ВИСНОВКИ.....	86
Список використаних джерел.....	89
Додатки	94

ВСТУП

Фармацевтична галузь в Україні є надзвичайно прибутковою та перспективною. Попит на лікарські препарати є майже нееластичним, а тому зростає, не дивлячись на збільшення ціни та впливу економіко-політичних факторів. Саме це робить фармацевтичну галузь привабливою не тільки для українських виробників, а й для іноземних компаній, у тому числі транснаціональних корпорацій. Вітчизняний ринок є специфічним та непростим для зарубіжних виробників, тому ТНК часто стикаються з питаннями раціональності інвестицій, оптимальних форм інвестування та адаптації діяльності до специфічних умов національного ринку.

На протязі останніх років на ринок фармацевтики України впливає ряд зовнішніх чинників, таких як економіко-політична нестабільність, недосконалість законодавчої бази, висока конкуренція, недотримання патентних прав тощо. Така нестабільність ринку створює перешкоди для усіх його суб'єктів. Внаслідок цього ріст ТНК, що функціонують на території України, уповільнився, а конкурентоспроможність вітчизняних виробників підвищилась. Протягом 2013-2018 рр. можна було спостерігати як фармацевтичний ринок пройшов кризу, що була досить невеликою порівняно з іншими галузям, та вже встиг відновитися і знову піти у ріст. Таке швидке відновлення порівняно з іншими галузями говорить про відносну надійність та стабільність фармацевтичного сектору України. З точки зору іноземного інвестора галузь відкриває перспективи зниження ризику інвестиційних проєктів. Незважаючи на це, для багатьох іноземних ТНК Україна досі виглядає ненадійним партнером, хоча і показує високі прибутки при порівняно низькому рівні інвестицій. В той же час, інтеграція в європейське співтовариство зумовила більшу відкритість України для нових інвестиційних проєктів та більш тісного співробітництва з іноземними партнерами. Вищенаведене зумовило вибір теми роботи, постановку цілей і завдань.

Аналіз інвестиційної привабливості фармацевтичного ринку України систематично проводять як міжнародні (Euromoney, Institutional Investor, Transparency International, Business Environment Risk Intelligence, Moody's Investor Service, Investment Climate Survey, IMS Health Consulting, European Journal of Pharmaceutical Sciences, The European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations (EFPIA)), так і українські компанії («Аптека», Baker Tilly, «Фармпланета»). Дослідженням інвестиційної привабливості української фармацевтики з точки зору інвестора та пошуком методів оптимізації їх інвестиційної діяльності займалися науковці Посилкіна О.В. [46], Дубровіна Н.А. [46], Дацько О.І. [22], Карамишев Д.В. [30], Гілета Ю.І. [17], Зайцева Н.В. [24], Доровський О. В. [23], Карпенко Ю.М. [31], Мороз С.Г. [41], Мнушко З.М. [40], Костюк Г.В. [35] та інші.

У вітчизняній літературі питання інвестиційної привабливості українського фармацевтичного ринку розглянуто з теоретичного боку та часто з використання економіко-політичного аналізу інвестиційного клімату країни. Однак, практичне обґрунтування та реальний розрахунок інвестиційної привабливості з використання економіко-математичних моделей проводиться досить рідко. Зважаючи на той факт, що за останні 5 років ринок та галузь у цілому зазнали багатьох змін, стає актуальним практичне дослідження сучасного інвестиційного клімату фармацевтичного сектору з урахуванням усіх трансформацій минулих років та нинішнього стану. Це питання доцільно розглядати з точки зору іноземного інвестора, щоб зрозуміти не тільки потенційні переваги, а й можливі ризики. З цих причин у дипломній роботі зроблено акцент на розрахунок інвестиційної привабливості, пошуку оптимальних форм інвестування та адаптації ТНК як іноземного інвестора до сучасних особливостей української фармацевтичної галузі.

Метою даної роботи є оцінка інвестиційної привабливості фармацевтичної галузі України для іноземного інвестора та пошуку оптимальних форм інвестування. Для досягнення поставленої мети було висунуто наступні **завдання**:

- визначити сутність поняття інвестиційна привабливість галузі;
- виявити основні фактори, що впливають на рівень інвестиційної привабливості галузі;
- узагальнити економіко-математичні методи, що використовуються для оцінки інвестиційної привабливості фармацевтичної галузі;
- проаналізувати особливості діяльності представництва компанії «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ» в Україні;
- провести порівняльний аналіз результатів діяльності українських підприємств та іноземних інвесторів в Україні;
- розрахувати інвестиційну привабливість фармацевтичної галузі України для компанії «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ»;
- розробити пропозиції щодо оптимальних форм інвестиційних проектів для компанії;
- економічно обґрунтувати доцільність запропонованих форм інвестування.

Об'єкт дослідження – інвестиційна привабливість фармацевтичної галузі України.

Предмет дослідження – комплекс пропозицій щодо оптимальних форм інвестиційної діяльності в Україні для фармацевтичної ТНК «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ».

Методологічну основу дипломної роботи складають теоретичні положення економічної науки, наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, наукові статті профільних видань та звіти незалежних консалтингових агентств присвячені питанням інвестиційної привабливості фармацевтичної галузі для іноземного інвестора. При написанні роботи використано такі загальнонаукові методи, як аналіз та синтез, дедукція та індукція, діалектичний, метод системного і порівняльного аналізу. Для оцінки інвестиційної привабливості були використані наступні спеціальні наукові методи: графічні, математичні, статистичні, експертні оцінки. Для розрахунку інтегрального показника було використано інтегральну модель на базі теорії імовірності, статистики та

економетрики. А для вибору оптимальної форми інвестування застосовувалися метод сценаріїв, порівняльній та SWOT-аналіз.

Інформаційною базою дослідження є книги, періодичні видання, монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, звіти та внутрішні документи компанії «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ», закони та інші нормативно-правові документи.

Практичне значення одержаних результатів полягає у їх потенційному використанні менеджментом представництва «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ» для розробки нових інвестиційних проектів для України та вибору їх форм.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

У даній дипломній роботі були порушені основні питання оцінки інвестиційної привабливості фармацевтичної галузі України для іноземного інвестора та пошуку оптимальних форм інвестування. Тема була розглянута на прикладі німецької фармацевтичної корпорації «ВЬОРВАГ Фарма» та її представництва в Україні.

Аналіз сучасних наукових досліджень у першому розділі виявив, що поняття інвестиційної привабливості має досить неоднозначний зміст, а сам термін носить комплексний характер та існує на рівнях країни, галузі, регіону і підприємства. На рівні галузі інвестиційну привабливість можна визначити як інтегральний показник, що об'єднує характеристику кожного виду галузі із сторони ефективності функціонування та рентабельності. Структура оцінки показника включає аналіз рівня перспективності розвитку галузі; оцінку середньогалузевої рентабельності діяльності підприємства; оцінку галузевих інвестиційних ризиків. До ключових факторів віднесемо: прибутковість галузі, ефективність виробничої діяльності галузі, ефективність капітальних вкладень в галузь, значущість галузі в економіці України, сталість галузі до економічного спаду виробництва, соціальна значущість галузі, ступінь державної підтримки розвитку галузі тощо.

Розрахунок показника інвестиційної привабливості галузі передбачає використання експертних оцінок, статистичних методів, математичних моделей або ж їх комбінацій. Більшість вчених погоджуються, що оптимальним способом є все ж таки метод інтегрального показника, що поєднує фундаментальний аналіз та безпосередньо математичну факторну модель. Модель розрахунку інтегрального коефіцієнта з використанням функції Харрінгтона було обрано як оптимальну в даних умовах.

Німецька фармацевтична компанія «ВЬОВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ» як суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності діє як некомерційне представництво та є потенційним інвестором на українському ринку.

Для зарубіжних виробників справедливі наступні тенденції: найголовнішою перевагою є якість, унікальність та репутація їх продукції; середньозважена вартість упаковки іноземних компаній в 4 рази вища за українські, тому при 30% продажів в упаковках, вони мають майже 60% в грошовому еквіваленті; обсяги продажів дорогих іноземних препаратів зростають, незважаючи на високі ціни; репутація іноземних фірм дозволяє їм мати понаднормові прибутки на українському ринку; спад 2013-2015 років відзначився негативно на купівельній спроможності населення і знизив обсяги продажів приблизно вдвічі; з 2016 року пішов активний ріст і фармацевтичний ринок довів свою здатність швидко відновлюватися.

Фундаментальний аналіз інвестиційної привабливості фармацевтичної галузі дав позитивні результати. На рівні країни за останні роки Україна в міжнародних рейтингах підвищилась на декілька сходинок, а загальний індекс інвестиційної привабливості вийшов з негативної у нейтральну площину. У національних рейтингах галузей промисловості фармацевтична має одні з найвищих позицій, а економічні показники вказують на ріст продажів на 5% в натуральному та 20% у грошовому вираженні, що загалом свідчить про перспективність фармацевтики в Україні.

У другому розділі було також проведено власний розрахунок інвестиційної привабливості галузі. Використовуючи модель інтегральної оцінки та властивості функції Харрінгтона, було отримано індекс 0,72, що відноситься до високого рівня, а це підтверджує результати фундаментального аналізу.

У третьому розділі було проведено пошук оптимальних форм для інвестицій та аналіз їх економічних вигід. Таким чином, на базі SWOT-аналізу положення компанії «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ» в Україні, було використано метод сценаріїв та підібрано 5 форм інвестиційних проектів, серед яких обрано один оптимальний.

Перша пропозиція це перегляд юридичного статусу компанії в Україні та перехід від представництва до торгового товариства з обмеженою

відповідальністю, адже форма некомерційного представництва вже не відповідає можливостям компанії на українському ринку.

У якості інвестиційного проекту було запропоновано перенесення останньої частини виробничого процесу, а саме фасування, пакування та маркування, до України. Такий крок в сукупності з переходом від представництва до ТОВ: зберігає основну конкурентну перевагу компанії – німецьку якість та репутацію європейського препарату високого цінового сегменту, адже ліки так і будуть мати німецьке походження; вирішує проблему складності та низької ефективності логістичної структури та пакувального процесу, знижує його витрати; зменшує митні платежі та імпорتنі витрати; вирішує проблему обмеженості представництва, відкриває можливості діяльності в гривні; зменшує вартість утримання продукції шляхом відходу від митних складів; розширює можливості співпраці з новими дистриб'юторами та напряму з аптеками; знижує валютні ризики та трансакційні витрати, пов'язані з ними; знижує податок на прибуток; використовує тенденції росту фармацевтичного ринку України, ринку рецептурних та біологічно активних добавок, розвитку страхової медицини; використовує вільні виробничі потужності української фармацевтичної галузі та дешевшу робочу силу; перспективне використання географічного положення України для діяльності у ближніх країнах-сусідах з подібними стандартами якості; не ризикує занадто великими інвестиціями у разі виникнення загроз економіко-політичного характеру.

Отже, у дипломній роботі були виконані усі поставлені завдання та досягнута головна мета – проведено аналіз та розрахунок інвестиційної привабливості фармацевтичної галузі України та складено комплекс конкретних пропозицій у сфері інвестицій для компанії «ВЬОРВАГ Фарма ГМБХ & КО.КГ» та її українського представництва. Представлені у роботі практичні рекомендації були розглянуті менеджментом компанії та визнані доцільними для впровадження. У майбутньому існує перспектива досліджень у напрямку

визначення привабливості інших інвестиційних проектів з поступовим інтегруванням виробничого циклу та розширенням збутової мережі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Arthur G. Cook. Forecasting for the pharmaceutical industry / Arthur G. Cook. – Burlington, USA: Gower Publishing Limited, 2006. – 160 с.
2. EvaluatePharma World Preview 2016. // Evaluate Ltd.. – №9. – С. 6–10.
3. Kozak Y. Introduction to International Marketing :Questions & Answers. - Edited by Y. Kozak, A Gribincea. – Chisinau: Print-Caro, 2016. - 279p.
4. Markowitz, H. (1952). Portfolio selection. The journal of finance, 7(1), 77-91.
5. Outlook for Global Medicines through 2021. // QuintilesIMS Incorporated. – 2016. – №11. – С. 3.
6. Pharma 2020: Marketing the future which path will you take? [Електронний ресурс] // PwCoopers. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pwc.com/gx/en/pharma-life-sciences/pdf/ph2020-marketing.pdf>.
7. The Pharma and Biotech 2017 Preview. // Evaluate Ltd.. – №7 – С. 14.
8. The Pharmaceutical Industry in Figures [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.efpia.eu> 2015p.
9. The Pharmaceutical Industry in Figures. Key Data 2016. // EFPIA. – 2017. – №5. – С. 4-15.
10. Total Unaudited and Audited Global Pharmaceutical Market by Region. // IMS Health Market Prognosis, - 2016. – С. 2.
11. Van Arnum P. IMS Projects Stronger Growth in the Global Pharmaceutical Market [Electronic resource] / P. Van Arnum.
12. World Trade Statistical Review [Електронний ресурс] // World Trade Organization. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2016_e/wts2016_e.pdf.
13. Адлер Ю.П., Маркова Е.В., Грановский Ю.В. Планирование эксперимента при поиске оптимальных решений. – М.: Наука, 1976. – 279 с.
14. Аптечный рынок Украины по итогам 2017 г.: Helicopter View. // Еженедельник Аптека. – 2018. – №3 (1124). – С. 12–15.
15. Бекларян Л.А., Соцький С.В. Аналіз інвестиційної привабливості проекту з урахуванням регіональної інвестиційно-фінансової політики.- М.: ЦЕМІ РАН, 2011. - 132 с.
16. Валинурова Л. С. Организация инвестиционной деятельности в отраслях промышленности :монограф. / Л. С. Валинурова. – М. : Палеотип, 2008. – 80 с..
17. Гілета Ю.І. Перерозподіл ринкової влади на фармацевтичному ринку / Ю.І. Гілета // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2013. – Т. 18, Вип. 1. – С. 51-57.

18. Гончарова С.Ю. Стратегічне управління інноваціями фармацевтичних підприємств / С.Ю. Гончарова, А.Б. Гончаров // Бізнес Інформ. – 2014. – № 1. – С. 56-60.
19. Горник В.Г. Інвестиційно-інноваційний розвиток промисловості: монографія / В.Г. Горник, Н.В. Дацій. – К.: Вид-во НАДУ, 2015. – 200 с.
20. Громовик Б. П. Менеджмент і маркетинг у фармації / Б. П. Громовик, Г. Д. Гасюк, О. Р. Левицька. – К. : Медицина, 2012. – 750 с.
21. Даневич Б. Зарубіжні фармпідприємства: від представництва до дочірньої компанії / Б. Даневич, Є. Бобик, К. Іщенко. // Аптека. – 2016. – С. 12–15.
22. Дацько О. І. Імпортозаміщення у фармацевтичній галузі як пріоритет стратегії соціальної безпеки України [Електронний ресурс] / О. І. Дацько // Х.. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://socpharm.nuph.edu.ua/files/2013/04/Art-D.pdf>.
23. Державна служба статистики [Електронний ресурс] // Держстат України, 1998-2018 – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
24. Доровський О. В. Фармацевтична промисловість України: сучасний стан та напрями стратегічного розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Доровський // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_07/185.pdf.
25. Зайцева, Н. В. Інформаційно-комунікаційна структура фармацевтичного ринку України в умовах глобалізації / Зайцева // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; – Тернопіль : “Економічна думка”, 2015. – Том 21. – № 1. – С. 39-44.
26. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" ст 5, від 16 квітня 1991 року №959-ХІІ.
27. Закон України «Про господарські товариства». Документ №1576-12 від 28.03.2014, підстава 642-18 / Відомості Верховної Ради України, 2016р.
28. Закон України від 31.05.2016 р. № 1396-VIII «Про внесення змін до ст. 9 Закону України «Про лікарські засоби» щодо спрощення державної реєстрації лікарських засобів»
29. Зеєгмюлер Хельмут, Новый год – новая стратегия // Pфifikus – корпоративный журнал компании «Вёрваг Фарма» -2017 — № 4 — с. 7-19.
30. Індекс інвестиційної привабливості України тримається в нейтральній площині [Електронний ресурс] // FinPost. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://finpost.com.ua/news/9159>
31. Карамішев Д. В. Державне регулювання інвестиційних процесів у фармацевтичній галузі України [Електронний ресурс] / Д. В. Карамішев //

- ХарPI НАДУ. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/2/02.pdf>.
32. Карпенко Ю. М. Напрями підвищення інвестиційної привабливості підприємств фармацевтичної галузі // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – №. 2.
 33. Козак Ю. Г. Математичні методи та моделі для магістрів з економіки. Практичні застосування: навчальний посібник / Ю. Г. Козак, В. М. Мацкул. – Київ: Центр учбової літератури, 2017. – 254 с., с.75
 34. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон: монографія / Ю. Г. Козак, Н. В. Притула, О. А. Єрмакова та ін. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 240 с.
 35. Козак Ю.Г. Транснаціональні корпорації : особливості інвестиційної діяльності : навчальний посібник ; за ред. С. О. Якубовського, Ю. Г. Козака. – К. : ЦНЛ, 2006. – 488 с.
 36. Костюк Г. В., Ляковська О. А. Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств фармацевтичної галузі // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №. 24. – С. 59-63.
 37. Крылов Э. И. Управление финансовым состоянием организации (предприятия) / Э. И. Крылов. – М. : Эксмо, 2007. – 416 с..
 38. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навч. посібник] / Т.В. Майорова – Київ.: ЦУЛ, 2003. – 376 с, с.325
 39. Михайловська О.В. Сучасний стан інвестиційної привабливості України [Електронний ресурс] / О.В. Михайловська // Збірник наукових праць Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Економіка/4. Інвестиційна діяльність і фондові ринки. – С 10. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_npvt/economics/66417.doc.
 40. Мнушко З.М. Менеджмент та маркетинг у фармації: Ч.ІІ. Менеджмент у фармації: Підручник для студентів вузів. — 2-е вид./ З.М.Мнушко, Н.М.Дихтярьова; під ред. З.М.Мнушко. — Х.: Вид-во НФаУ «Золоті сторінки», 2009. — 448 с.
 41. Мороз С. Г. и др. Дослідження концептуальних засад формування сталого розвитку фармацевтичної галузі. – 2017.
 42. Нечипорук О. В. Методика рейтингової оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств [Електронний ресурс] / О. В. Нечипорук // Научно-технический сборник №75. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/3074-6121-1-SM.pdf>
 43. Овчаренко Т. С. Методичні підходи щодо визначення інвестиційної привабливості галузей України [Електронний ресурс] / Т. С. Овчаренко, А. А. Степанова // «Молодий вчений» • № 5 (45) • травень, 2017 р. – 2017. –

Режим доступу до ресурсу:
<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/152.pdf>

44. Петухова О. М. Інвестування [текст] навч. посіб. / О. М. Петухова. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 336 с.
45. Пилипенко О. І. Інтерпретація поняття “інвестиційна привабливість” на різних рівнях економічної системи [Електронний ресурс] / О. І. Пилипенко // Державна академія статистики, обліку та аудиту. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/91151/89224> с.
46. Пилипенко О. І. Методика аналізу інвестиційної привабливості підприємства: макро- і мікроекономічний аспекти [Електронний ресурс] / О. І. Пилипенко // Облік. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/82794/86103>.
47. Посилкіна О.В., Дубровіна Н.А. Оцінка інвестиційної привабливості хіміко-фармацевтичних підприємств / МОЗ України. — Х., 2002.
48. Про інвестиційну діяльність. – Закон України дійсний з 18.09.1991 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/pro_investitsijnu_diyal_nist.htm.
49. Промисловість України – 2016: стан та перспективи розвитку: П 81 наук.-аналіт. доп. / О.І. Амоша, І.П. Булеєв, А.І. Землянкін, Л.О. Збаразська, Ю.М. Харазішвілі та ін.; НАН України, Ін-т економіки промсті. – Київ, 2017. – 120 с.
50. Ривак О.С. Інвестиційна діяльність в Україні [Електронний ресурс] / О.С. Ривак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.13. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlту/20_13/228_Ryw.pdf.
51. Рилєєв С. В. Інвестиційна привабливість: види та підходи до її оцінки [Електронний ресурс] / С. В. Рилєєв, А. Л. Романчук // Інвестиції, інновації в економіці. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2013/v4/NV-2013-V4_28.pdf
52. Селянин К. П. Моделирование оценки инвестиционной привлекательности / К. П. Селянин, Е. В. Деревянкин // Имущественные отношения №9(24). – 2013.
53. Сеньо П. С. (2007). Теорія ймовірностей та математична статистика (вид. 2-ге, перероб. і доп.). Київ: Знання. с. 446. С. 91.
54. Статистична інформація про компанію [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Woerwag Pharma International. – Режим доступу: <https://www.woerwagpharma.com>.

55. Статистична інформація про представництво [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Вьорваг Фарма в Україні. – Режим доступу: <http://www.woerwagpharma.kiev.ua>.
56. Угода про Правила визначення країни походження товарів у Співдружності Незалежних Держав СНД; Угода, Правила, Перелік від 20.11.2009, Офіційний вісник України від 14.10.2011 — 2011 р., № 77, / № 59, 2011, ст. 2343 /, стор. 89, стаття 2877, код акта 58504/2011.
57. Україна в глобальних рейтингах [Електронний ресурс] // Українська Правда, Vox Ukraine, Zeitgeist Design. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: [https://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/ratings/.](https://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/ratings/)
58. Україні в цифрах 2017 [Електронний ресурс] // ТОВ "Видавництво Консультант". – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/08/Ukr_cifra_2017_u.pdf.
59. Фармацевтическая независимость Украины [Електронний ресурс] // Экономическая газета 2000. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.2000.ua/mnenija/ekspertnye-mnenija/farmaceuticheskaja-nezavisimost-ukrainy.htm>
60. Харламова Г.О. Індикатори інвестиційної привабливості України / Г.О. Харламова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3(93). – С. 45-56.
61. Ходаківський В. М. Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств у контексті їх галузевої структури виробництва [Електронний ресурс] / В. М. Ходаківський // Економічна наука. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2017/7.pdf.
62. Цопа Н. В. Особенности оценки инвестиционной привлекательности регионов / Н. В. Цопа // Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції. – 2012. - №1. - С. 56-59, с.58
63. Час інвестувати в Україну. Як обійти ризики? [Електронний ресурс] // МТ-Інвест. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://mtinvest.com.ua/ua/press-about-us>.
64. Штовба С.Д. Введение в теорию нечетких множеств и нечеткую логику // <http://matlab.tutornet.ru>.
65. Шутак І. Д. Правове регулювання міжнародних економічних відносин : навч. посіб. / І. Д. Шутак. – К. : Алерта, 2012. – 412 с.